

Omzien en vooruitblikken

Omzien en vooruitblikken

Vlaams Fonds voor de Letteren

Aanzetten tot een meerjarenplan 2005-2009

1. Woord vooraf
2. Wat voorafging & wat er is
3. Missie, doelstellingen en actiemiddelen
4. Letteren ondersteunen in Vlaanderen
5. Vooruitblik 2005-2009
6. Budgettaire consequenties

1. Woord vooraf

Na jarenlange voorbereidende besprekingen en overleg werd op 30 juni 1999 een autonoom Vlaams Fonds voor de Letteren opgericht. Aan het begin van de eenentwintigste eeuw, gekenmerkt door een almaar toenemend boekenaanbod en een zeer vlugge ontwikkeling van de elektronische media, kreeg het VFL de opdracht de positie van de schrijvers, vertalers en promotoren van de literatuur in Vlaanderen en van de Vlaamse literatuur in het buitenland te verstevigen en te verbeteren.

In de voorbije vijf jaren heeft het VFL de verwachtingen van het Vlaams Parlement en die van de zeer talrijke gegadigden ingelost en gestalte gegeven door een onafhankelijk en zo transparant mogelijk subsidiebeleid.

Daarbij moesten veel keuzes gemaakt worden, knopen doorgehakt, een langetermijnvisie ontwikkeld, een hechte samenwerking met de Nederlandse fondsen op het getouw gezet.

Hoe dat in zijn werk is gegaan wordt samengevat in het eerste deel van deze *Aanzetten tot een meerjarenplan 2005-2009*, waarin de resultaten van de werking in de voorbije periode 2000-2004 worden uiteengezet. Het zal de lezer opvallen dat kwaliteit, diversiteit en professionalisering de criteria zijn die het VFL gebruikt om zijn visie op het subsidiebeleid in concrete beslissingen en acties om te zetten.

In het tweede deel wordt op de nieuwe beleidsperiode vooruitgeblikt.

Vandaag zijn meer dan zestig mensen betrokken bij het bestuur, de formulering van adviezen, het nemen van beslissingen en de uitvoering ervan. Zij waarborgen een zorgvuldige afhandeling van de aanzwellende dossierstroom. Zij hebben oog voor de actuele ontwikkelingen in de Vlaamse literatuur als segment van de cultuur

en ook voor het klassieke erfgoed dat beschikbaar moet blijven. Zij hebben aandacht voor ‘moeilijke’ literaire genres en voor de kweekvijvers van literair talent die de literaire tijdschriften zijn. Zij dragen bij tot de verbetering van de sociaal-economische positie van auteurs en vertalers. Zij adviseren, evalueren en stimuleren de werking van literaire organisaties. Ze zijn alert voor de in nieuwe combinaties voorkomende multidisciplinariteit en ze dragen bij tot de positionering van de Vlaamse literatuur in het buitenland. Dat zullen zij ook blijven doen in de komende bestuursperiode 2005-2009.

Maar er is nog meer. Als de Vlaamse overheid voldoende budgettaire ruimte creëert wil het VFL o.a. een veel ruimer vertaalbeleid gaan voeren, vorm geven aan een intercultureel letterenbeleid, wetenschappelijk onderzoek stimuleren naar het meten van de effecten van het subsidiebeleid, projecten opzetten die de kruisbestuivingen van literatuur met andere kunsten onderzoeken en de publicatie van literatuur via het internet inventariseren.

De kennismaking met deze *Aanzetten tot een meerjarenplan 2005-2009* zal de lezer ervan overtuigen dat het VFL in de relatief korte periode sinds zijn ontstaan een stabiele organisatie is geworden met een klare, op deskundigheid steunende kijk op het subsidiebeleid dat in de komende bestuursperiode gevoerd moet worden in overeenstemming met het nieuwe Beleidsplan Cultuur en in overleg met alle betrokken partners.

Een krachtig letterenbeleid: daar gaat het VFL voor.

Joris Gerits
Voorzitter

2. Wat voorafging & wat er is

Het oprichtingsdecreet

Op 30 maart 1999 keurde het Vlaams Parlement het decreet goed tot oprichting van een Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL). Een mijlpaal in het Vlaamse kunst- en letterenbeleid omdat advies en besluitvorming over de toekenning van overheidssubsidies voortaan zouden worden uitgevoerd door een van de overheid onafhankelijke instelling. Het decreet regelt nauwkeurig de samenstelling van de bestuurs- en adviesorganen en het secretariaat van het VFL, beschrijft hoe het Fonds geacht wordt te opereren, bepaalt onder andere de werkings- en personeelskosten en stelt dat het VFL autonoom zijn financieel beleid bepaalt in overeenstemming met de beheersovereenkomst en met de doelstellingen van het decreet. Die doelstellingen zijn tweeledig: ondersteuning van de Nederlandstalige letteren en de vertaling in en uit het Nederlands van literair werk enerzijds en verbetering van de sociaal-economische positie van auteurs en vertalers anderzijds.

Herziening van het decreet (april 2004)

De signalementen in de jaarverslagen van het Fonds en de besprekingen met de commissie cultuur van het Vlaams parlement leidden tot een reeks voorstellen tot wijziging van het oprichtingsdecreet. Op 21 april 2004 werd een decreet tot wijziging goedgekeurd. Een aantal organisatorische en financiële kwesties werden door het herziene decreet uitgeklaard. Vanaf nu bepaalt het Fondsbestuur het aantal Adviescommissies, de opdrachten en de samenstelling ervan. De mandaten lopen voor een niet verlengbare periode van 4 jaar. Het Beslissingscollege (de verzameling van de

voorzitters van de Adviescommissies) neemt de besluiten op basis van de adviezen van de Adviescommissies. Een autonome Bezwaarcommissie behandelt de inhoudelijke bezwaren en beslist erover. Het aandeel van de werkingskosten in de totale werkingsmiddelen wordt bepaald in de beheersovereenkomst.

Hooggestemde verwachtingen

In de beleidsnota cultuur 2000-2004 formuleerde toenmalig minister van Cultuur Bert Anciaux de verwachtingen van de overheid ten aanzien van het VFL als volgt: *‘Wij verwachten van het Fonds dat het kwaliteit ernstig zal nemen en niet meteen het goedkope succes extra honoreert. In de loop van elk artistiek parcours moet de lat hoog liggen. Wij verwachten dat de beoordeling dan ook streng maar weloverwogen en rechtvaardig is. Dat moet een stimulans zijn voor een meer geprofileerde aanpak, niet de maximalisering van het aantal telt, maar van het niveau.’*

Om de doelstelling van het decreet te realiseren en om te beantwoorden aan de terechte verwachtingen van de beleidsverantwoordelijken moet het VFL op vele terreinen actief en deskundig zijn. Ter vergelijking: in Nederland worden de taken die het Vlaams Fonds voor de Letteren uitvoert door vier verschillende organisaties behartigd, ieder met eigen middelen en personeel, namelijk de Stichting Nederlands Fonds voor de Letteren (voor de ondersteuning van auteurs en vertalers), het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds (voor de ondersteuning van uitgaven en uitgevers in binnen- en buitenland), de Stichting Schrijvers School Samenleving (voor de ondersteuning van literaire lezingen) en de Administratie Onderwijs, Cultuur & Wetenschap (voor de subsidiëring van literaire verenigingen en manifestaties).

Eén dotatie voor duizend gegadigden

Het VFL beschikt over een jaarlijkse dotatie die van 3,250 miljoen euro in 2000 gestegen is tot 4,058 miljoen euro in 2004. Daarmee moet het Fonds op deskundige, efficiënte en transparante wijze tegemoet komen aan de noden van auteurs in alle genres (met inbegrip van strips sinds 2002), vertalers, binnen- en buitenlandse uitgevers, redacties van literaire tijdschriften, organisatoren van literaire manifestaties en lezingen, promotoren van literaire verenigingen en auteursgenootschappen.

Het Vlaams Fonds voor de Letteren wordt geconfronteerd met subsidieaanvragen die door acht adviescommissies zo objectief mogelijk op hun waarde worden geschat en getoetst aan welbepaalde kwaliteitscriteria. De beslissing over het al dan niet toekennen, wordt op basis van deze adviezen genomen door een Raad van Deskundigen, die na de goedkeuring van de decreetwijziging op 21 april 2004 Beslissingscollege heet. Het Fondsbestuur waakt over de globale verdeelsleutels van de toegekende subsidiebedragen en over het gebruik van de totale beschikbare financiële middelen in de geest van het decreet.

Kiezen en verdelen

In de voorbije vier jaren heeft het VFL keuzes moeten maken wegens de grootte van het werkkterrein en de relatieve schaarste van de beschikbare middelen.

Het VFL heeft zijn beleid daardoor geenszins laten inperken. Als uit de praktijk en de werking van de adviescommissies bleek dat nieuwe initiatieven zich opdrongen, dan is daar ruimte voor gecreëerd. Zo is bijvoorbeeld in samenwerking met de vzw Culturele en Literaire Tijdschriften na een marktonderzoek een

collectief distributiesysteem opgezet dat de aanwezigheid en verkoop van deze tijdschriften fors heeft verhoogd in vijftig Vlaamse boekhandels. Voor de auteursgenootschappen zijn afzonderlijke regelingen uitgewerkt en werden twee ontmoetingsdagen georganiseerd om elkaar te informeren over de eigen werking. Tweejaarlijks zijn de plannen en ambities van het VFL besproken in het kader van het *Fond voor het Fonds* in een open dialoog met meer dan dertig organisaties uit het letterenveld. Met de tijdschriftredacties is er jaarlijks een forum over het literaire tijdschriftenlandschap en het VFL-beleid terzake. Om de beginnende Vlaamse striptekenaars meer zichtbaarheid te geven in binnen- en buitenland werd een brochure gemaakt en een tentoonstelling georganiseerd.

Het recht om autonoom te beslissen staat geenszins een inhoudelijk overleg met de Minister van Cultuur en zijn kabinet en met de Administratie Cultuur in de weg. Zo is de integratie van de stripliteratuur in het letterenbeleid er gekomen op uitdrukkelijke vraag van de toenmalige minister Bert Anciaux en heeft het pleidooi van de minister om de literatuur zichtbaarder te maken via initiatieven om de letteren op het podium te brengen, mee geleid tot een meerjaren subsidieovereenkomst met vier 'Focuspunten': Het Beschrijf, Behoud de Begeerte, het Nationaal Centrum voor Jeugdliteratuur en het Poëziecentrum Gent.

Kernbegrippen: kwaliteit, professionaliteit en diversiteit

De beleidsvisie van het VFL en de keuzes die eruit voortvloeien worden bepaald door de kwaliteit van de geleverde producten en prestaties die de gemeenschap mag verwachten in ruil voor het toegekende gemeenschapsgeld. De keuze voor kwaliteit houdt in dat projecten gesubsidieerd worden die blijk geven van een profes-

sionele aanpak, dat werk gestimuleerd wordt van schrijvers met ontluikend of bewezen talent, dat aandacht en middelen worden besteed aan het beschikbaar maken en houden van het oeuvre van onze klassieke Vlaamse auteurs. Kwaliteit staat voor bewuste aandacht voor vernieuwing, voor lef, durf, literair avontuur en authenticiteit. De toegekende subsidies impliceren in deze visie investeringen in projecten met potentiële diepgang bij de creatie, productie en presentatie van literatuur.

Het hanteren van kwaliteit als criterium vereist behalve een langetermijnvisie ook het vermijden van kortzichtige ad hoc-beslissingen en het voorkomen van de reductie van kwaliteit tot strikt persoonlijke smaak en voorkeuren. Daarom heeft het decreet bepaald dat een roulatiesysteem geldt voor alle organen van het VFL. De decreetwijziging van 21 april 2004 voorziet bovendien ook in de installatie van een onafhankelijke Bezwaarcommissie. Een subsidieaanvrager die het niet eens is met de beoordeling van zijn project kan zo bij andere literaire experts, die op geen enkele wijze en op geen enkel moment bij de advisering of besluitvorming betrokken waren, een aanvullend en bindend oordeel vragen en krijgen.

Dat het VFL kwaliteit gebruikt als criterium om keuzes te maken tussen projecten die wel of niet voor subsidiëring in aanmerking komen, betekent allerminst dat het blind is voor de diversiteit van het literaire landschap of voor de verschuiving, de vervaging en uitwissing van grenzen tussen genres of experimenten met nieuwe media. Integendeel, met die veranderingen in de literaire cultuur blijft het VFL in de komende vijf jaar terdege rekening houden. Tegelijk stemt het Fonds zijn werking af op de beleidslijnen van het nieuwe Kunstendecreet en legt het zijn oor te luisteren om de noden van de literaire sector beter te lenigen. Diversiteit staat centraal, zowel wat betreft de doelgroepen – auteurs, vertalers,

organisaties, uitgeverijen, manifestaties –, de genres – proza, poëzie, essay, theaterteksten, literaire non-fictie, strips, geïllustreerde kinderboeken, jeugdromans – als de ingezette instrumenten – meerjarenovereenkomsten, subsidies, kostenvergoedingen, samenwerkingsverbanden en informatieverschaffing.

Het VFL concentreert zich uitdrukkelijk op professionaliteit, met aandacht voor zelfevaluatie, effectmeting en objectieve positionering in het literaire veld. Het VFL is in dat opzicht complementair met de Stichting Creatief Schrijven die zich nadrukkelijk richt op schrijven als hobby, zelfexpressie en vrijetijdsbesteding. De VFL-gerichtheid op professionaliteit en professionaliteitsbevordering is een duidelijk richtsnoer voor actieterreinen, criteria en keuzes. Deze professionele gerichtheid moet bijdragen tot de versterking van het imago en de plaats van literatuur en professionele literatuurbeoefenaars binnen de kunsten. Het achterhaald beeld van de zolderkamerschrijver en de idealistische literaire cultuurbrenger moet worden gecorrigeerd en geactualiseerd.

Structureel overleg met de Vlaamse overheid en de Nederlandse Fondsen voor de Letteren

Het VFL streeft naar een structureel overleg met de Minister van Cultuur en zijn kabinet en met de Administratie Cultuur van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

De soepele samenwerking met het Nederlands Fonds voor de Letteren dat inmiddels al veertig jaar autonoom, zorgvuldig en efficiënt overheidsgeld besteedt in de literaire sector, zal worden voortgezet en uitgebreid. Het Vlaamse en het Nederlandse fonds maken gebruik van eenzelfde organisatiemodel. Zo geschiedt de subsidiëring van auteurs en vertalers via cofinanciering en werden er gemeenschappelijke regelingen uitgewerkt voor de subsidiëring

van biografieën en de stimulering van talentrijke beginnende vertalers en auteurs. Gemengde Vlaams-Nederlandse commissies treden hierbij op als oordelende instanties.

Voor de promotie van de literatuur uit Vlaanderen in het buitenland wordt samengewerkt met het Nederlandse Literair Productie- en Vertalingenfonds. De gemeenschappelijke publicaties *Ten Books from Holland and Flanders* en *Nieuwsbrief Letteren* informeren buitenlandse uitgevers, recensenten, vertalers en docenten Nederlands over het actuele literaire aanbod. Op grote literaire festivals in het buitenland en zelf opgezette literaire manifestaties worden auteurs en vertalingen uit Nederland en Vlaanderen gepresenteerd aan het lezerspubliek.

De beide Nederlandse fondsen en het VFL zetelen in de Beleidsraad van het Steunpunt Literair Vertalen en investeren samen in de opleiding en deskundigheidsbevordering van vertalers. Het structurele overleg tussen de secretariaatsmedewerkers, de directeurs en de bestuursvoorzitters garandeert een intensieve samenwerking die het realiseren van de doelstellingen van beide Fondsen ten goede komt: de Nederlandstalige literatuur zo ruim mogelijk ondersteunen.

Een decretaal vastgelegde dotatie voor minimum vier jaar

In nauwelijks vier jaar tijd is het VFL uitgegroeid tot een stabiele organisatie met een duidelijke visie op het beleid dat in binnen- en buitenland gevoerd moet worden om de Vlaamse literatuur maximaal te ondersteunen met de beschikbare financiële middelen. Het toekennen van een vaste dotatie over een beleidsperiode van vijf jaar – een regeling die in principe in het nieuwe kunstendecreet getroffen is – maakt het voor het VFL mogelijk mee in te staan voor een duurzame stabiliteit in de literaire sector doordat het dan zijn engagementen op lange termijn kan garanderen.

3. Missie, doelstellingen en actiemiddelen

Missie

Het VFL voert een initiërend, construerend en uitvoerend beleid dat gericht is op de professionalisering en gerichte ondersteuning van de creatie, productie, presentatie en omkadering van oorspronkelijk Nederlandstalig literair werk in de brede zin en van de vertalingen van literair werk in en uit het Nederlands. Deze opdracht wordt gerealiseerd in een maximale samenwerking en afstemming met de Vlaamse overheid, de Nederlandse Literaire Fondsen, de Nederlandse Taalunie en alle actoren in het veld.

Concreet betekent dit:

- Activeren en ondersteunen van de CREATIE EN PRODUCTIE van kwaliteitsvolle LITERATUUR – FICTIE EN NON-FICTIE – door auteurs, vertalers, uitgevers en literaire tijdschriften.
- VERSPREIDING bevorderen van Nederlandstalige literatuur in Vlaanderen door manifestaties, lezingen, verenigingen en genootschappen, distributieversterking en -uitbouw.
- Verspreiding bevorderen IN HET BUITENLAND van literair werk van Vlaamse auteurs door vertalingen, aanwezigheid op literaire podia, netwerking, informatieopbouw e.d..
- ONDERSTEUNING van omkaderende initiatieven door consolidering van focuspunten, samenwerking met bibliotheken, onderwijs en literaire archieven.
- POSITIONERING en doelgerichtheid van het LETTERENBELEID versterken door onderzoek, voorwaardenscheppende interventies, opleiding en informatieverspreiding.

- Dit alles in een maximale SAMENWERKING EN ONDERLINGE AFSTEMMING met
 - literaire actoren, in verenigingsverband of individueel
 - de marktgerichte boeken- en tijdschriftensector
 - kunststeunpunten, cultuurdisciplines en cultuursectoren in Vlaanderen
 - Fondsen in Nederland: Stichting Nederlands Fonds voor de Letteren, Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds, Stichting Lezen, Stichting Schrijvers School Samenleving
 - Nederlandse Taalunie.

Dynamisch investeren in de diepte

Bij de beoordeling van de aanvragen dient steeds het kwaliteitsbegrip voorop te staan.

De kwaliteitsbenadering in combinatie met de beperkte middelen, dwingt tot (economische) keuzes. Daarbij wordt gekozen om dynamisch te investeren in de diepte, eerder dan passief en risicoloos te beleggen in de breedte. Binnen de schaarse middelen verkiest het Fonds substantiële steun voor gerichte professionalisering van een kleine groep projecten boven een versnippering van de middelen over een groot aantal ondoelmatige projecten. Het Fonds prefereert te kiezen voor (potentiële) kwaliteit, liever dan voor discussieontwijkende kwantiteit via troostprijzen. Het VFL kan onmogelijk de economische beperkingen van de Nederlandstalige boekenmarkt in de breedte compenseren met behoud van kwaliteitseisen. Enkel investeren in de diepte maakt de kans op efficiency en reële kwaliteitsresultaten groter. Literaire productie stimuleren, na beoordeling van de kwaliteit, geldt als uitgangspunt voor alle regelingen en instrumenten van het VFL .

Doelstellingen

Consolideren

- Professionalisering binnen de letterensector verhogen, in de eerste plaats door de producenten van kwaliteitsliteratuur (auteurs, vertalers, illustratoren, stripauteurs) financieel in staat te stellen hun tijd maximaal aan hun creatieve werk te besteden.
- Ondersteuning van literaire focuspunten met een stimulerende en begeleidende functie (PoëzieCentrum, Nationaal Centrum voor Jeugdliteratuur, Behoud de Begeerte, Het Beschrijf).
- Uitbouwen, uitvoeren en evalueren van een vertaalbeleid vanuit het Nederlands, samen met het Nederlands Literair Productie en Vertalingenfonds, met eigen Vlaamse accenten.
- Middelen en methodieken ontwikkelen, ondersteunen en verspreiden ter bevordering van de literaire scène op nationaal en (sub)regionaal vlak.
- Fondsstructuren inhoudelijk en organisatorisch uitbouwen om vanuit een gelijkwaardige positie samenwerking met Nederland te optimaliseren.
- Actief ondersteunen van initiatieven die een blijvend positief effect uitoefenen op de positie van de actoren in het letterenveld: vaste boekenprijs, leenrecht, gunningscriteria, sociaal-fiscaal statuut voor de auteur, onderzoeksprojecten, opleiding, financiële faciliteiten..

Ambities voor 2005-2009

- Realiseren van synergie tussen de verschillende actoren, werkvormen en focuspunten.
- Initiëren, organiseren, begeleiden en implementeren van beleidsvoorbereidend en beleidsbevragend onderzoek.

- Projecten opstarten die de Vlaamse literatuur verrijken met de nieuwe uitdagingen van de multiculturele maatschappij.
- Het aangegeven kader van het decreet, zowel financieel, organisatorisch als functioneel aanpassen aan de wijzigingen in het letterenbeleid, de prioritaire doelstellingen en de gekozen werkvormen.
- Actief ondersteunen van kwaliteitsvolle non-fictie, theaterteksten en biografieën door werkbeurzen, productiesubsidies en vertalingen.
- Afstemming van de subsidieregelingen op de structuur en timing van het Kunstendecreet.
- Versterken van de communicatie naar de eigen doelgroepen door nieuwsbrieven en actualisering van de website.
- Verdere uitbouw van de samenwerking met de Nederlandse Fondsen.

Actiemiddelen

Vooreerst zijn er de klassieke financiële ondersteuningsmiddelen in de vorm van vierjarige financieringsbudgetten, tweejarige subsidies of subsidies voor de realisatie van een project, o.a. werkbeurzen, werkingsmiddelen (tijdschriften, verenigingen ...), structurele subsidies (budgetfinanciering), voorschotten, productiesubsidie, reisbeurzen.

Voorts zullen nieuwe financiële ondersteuningsmiddelen geïntroduceerd worden, o.a. projectsubsidies, renteloze leningen, cofinanciering en projectfinanciering die ruimte biedt aan experiment.

Gelijktijdig worden nieuwe beleidsmiddelen en –instrumenten ontwikkeld: informatieverzameling en –spreiding, opleiding, samenwerkingsplatforms, ontmoetingsgroepen met buitenlandse

uitgevers, interactieve websites, focus- en studiegroepen, projectbegeleiding, juridische en economische ondersteuning, synergetische acties.

Daarbij wordt ingespeeld op technologische evoluties (cd-rom, internet, elektronische communicatie...).

In het vierde en vijfde deel worden deze actiemiddelen verder toegelicht en uitgewerkt.

4. Letteren ondersteunen in Vlaanderen

Boekenbeleid, letterenbeleid en het Vlaams Fonds voor de Letteren: een plaatsbepaling

Het algemene *boekenbeleid* scheidt – zonder onderscheid naar genre of kwaliteit – economische, juridische, fiscale en financiële voorwaarden voor auteurs, vertalers, uitgevers en de boekhandel. Het bepalen van die krijtlijnen is grotendeels een bevoegdheid van de federale regering. Voor het VFL is dit boekenbeleid een gegeven dat de eigen werking nu eens ondersteunt en dan weer negatief beïnvloedt. De boekensector ontwikkelt zich voor een groot deel binnen het economische spel van vraag en aanbod en kent een voornamelijk commercieel georganiseerde productie, distributie en verkoop. Het algemene boekenbeleid is een marktgericht, voorwaardenscheppend beleid: het stelt zich tot doel de beschikbaarheid van zoveel mogelijk (informatie over) boeken op zo veel mogelijk plaatsen voor zoveel mogelijk mensen te realiseren, waarbij het accent ligt op een pluriform aanbod.

In een *algemeen letterenbeleid* binnen het algemeen cultuurbeleid van de Vlaamse overheid staat de culturele doelstelling voorop: de zorg voor het literaire en cultureel waardevolle boek, het ondersteunen van een kwalitatief hoogstaand en divers aanbod dat de literaire en culturele behoeften vervult. Als onderdeel van dit letterenbeleid is een lektuurbeleid erop gericht de participatie aan de literatuur en het lezen te bevorderen, om lezers te enthousiasmeren. Dit is de opdracht van de in 2003 opgerichte Stichting Lezen Vlaanderen. Openbare bibliotheken en het AMVC–Letterenhuis geven invulling aan een ander facet van het letterenbeleid met het accent op beheer, ontsluiting en conservering van literaire collecties.

Een *specifiek letterenbeleid* betreft gerichte subsidiëring en ondersteuning van speciale voorzieningen en instellingen, met als doel het bevorderen van de kwaliteit van de literatuur. Het takenpakket van het Vlaams Fonds voor de Letteren situeert zich binnen dit specifiek letterenbeleid en valt uiteen in vier deeldomeinen:

- letteren helpen creëren en produceren (gericht op de makers),
- letteren helpen verspreiden (lezersgericht),
- letteren helpen verspreiden in het buitenland (internationaal gericht)
- de letterensector versterken (structureel).

Vlaanderen maakt deel uit van het Nederlandse taalgebied en bakent er mee de grenzen van af. Die unieke positie zorgt voor een druk grensverkeer tussen verschillende talen en culturen. Bovendien is in Vlaanderen zelf de verscheidenheid fors toegenomen, wat voor een rijk cultuurland nieuwe uitdagingen oplevert, zeker in de letteren. Nieuwe schrijvers, nieuwe ideeën, nieuwe lezers. Hoe uiteenlopend lezers ook met literatuur omspringen – als kunst, ontspanning of bron van kennisoverdracht – literatuur is een uiterst waardevolle manier om mensen aan het denken te zetten en hen in contact te brengen met andere ervaringen en andere denkbeelden. Literatuur kan geen pasklare oplossingen bieden voor de multiculturele maatschappij. Maar het VFL is er zich terdege van bewust dat die uitdagingen een nieuwe dimensie toevoegen aan de opdracht om zoveel mogelijk mensen te betrekken bij de Vlaamse literatuur. Het VFL zal de komende jaren actief op zoek gaan naar kwalitatieve projecten die dit doel nastreven.

Bijsturingen van bestaande regelingen

Het VFL verfijnde en ontwikkelde aangepaste subsidievormen voor de doelgroepen van het bovengenoemde specifieke letterenbeleid:

literaire auteurs, vertalers, illustratoren, uitgeverijen, tijdschriften, buitenlandse uitgevers, organisaties, stripmanifestaties (vanaf 2001) en stripauteurs (vanaf 2002). Het Fondsbestuur heeft de huidige regelingen geëvalueerd en zo enkele tekortkomingen vastgesteld. In de beleidsperiode 2005-2008 wil het de nodige bijsturingen realiseren en een aantal nieuwe regelingen invoeren.

De nieuwe accenten voor de werkingsperiode 2005-2009 komen in het vijfde deel aan bod.

Auteurs

Het Nederlandstalige taalgebied is te klein om auteurs (en vertalers) een voldoende inkomen uit literaire arbeid te bezorgen. Uit een rondvraag in 2001 van Vrij Nederland bij in hoofdzaak Nederlandse auteurs – waarvan 1 op 3 aangaf voltijds schrijver te zijn – bleek dat ze 40 % van hun inkomen verwierven uit literaire activiteiten. Schrijven werd in het verleden mogelijk gemaakt door mecenaat (privé ondersteuning) of door weinig belastende ambten bij de overheid toe te kennen aan kunstenaars die vanuit deze materiële zekerheid creatieve tijd verkregen. Beide vormen van kansen bieden komen niet meer voor.

Het eerste strategische doel dat het Fonds zich stelde in 1999, was de professionalisering binnen de letterensector verhogen, in de eerste plaats door de producenten van literatuur – auteurs, vertalers en illustratoren – financieel in staat te stellen hun tijd maximaal aan hun kunst te besteden.

De Nederlandstalige boekenmarkt is te klein om auteurs en vertalers een voldoende inkomen uit hun literaire arbeid te bezorgen. Voltijds schrijven kan voor vele auteurs enkel met de hulp van subsidies. Drie Bijzondere Adviescommissies van het VFL, elk bestaand uit vijf experts oordelen over de kwaliteit van respectievelijk

proza-auteurs, poëzie-, essay- en toneelauteurs en auteurs van kinder- en jeugdboeken. Auteurs die verschillende genres beoefenen dienen sinds 2004 één geïntegreerde aanvraag in en worden in hun geheel beoordeeld. Een van de formele criteria bij het toekennen van een werkbeurs is het uitgewerkte voorstel van een nieuw op te zetten literair werk. Omdat auteurs waarvan het werk wordt gepubliceerd in de eerste helft van het jaar waarin de subsidie wordt toegekend, op die manier uit de boot kunnen vallen, wordt een actualiseringsronde gepland in het najaar waarbij dit werk in de beoordeling kan worden opgenomen.

In 2000 kende het VFL 259 eenheden van elk 2.020 euro toe aan in totaal 63 auteurs, in 2004 werden dat 417 eenheden van elk 2.182 euro voor 91 auteurs. Het VFL rekent erop dat de belastbaarheid van de werkbeurzen wordt opgeheven door de aanvraag tot vrijstelling bij de federale minister van financiën positief te adviseren.

De geleidelijke evolutie naar relatief meer rekeneenheden per auteur (van gemiddeld 4,1 naar 4,6 eenheden per auteur) wil het VFL in de toekomst nog versterken. Een duidelijke keuze voor meer kwaliteit en minder kwantiteit: gemiddeld grotere beurzen voor minder auteurs, die elk afzonderlijk meer tijd aan hun literaire arbeid zullen kunnen besteden. Naar analogie met de regeling voor de stripauteurs wil het VFL de doelstellingen en de doelgroepen van de werkbeurzen nader aflijnen door de nadruk te leggen op trajectbegeleiding eerder dan op éénmalige impulsen. Het VFL kiest nadrukkelijk voor het uitdrukken van de werkbeurzen in rekeneenheden maar wil ook de voor- en nadelen van projectbeurzen onderzoeken, naar analogie met het Nederlandse Fonds voor de Letteren. Bij de bepaling van de hoogte en de duur van de werkbeurs zal de volledige doorlooptijd van het specifiek schrijfproject van auteur of vertaler worden betrokken. Meerjarige

toekenningen zullen een meer gespreide creatieve tijdsinvestering van de aanvrager vergemakkelijken.

Meer en meer Vlaamse auteurs schrijven (ook) voor toneel en onze illustratoren van jeugdboeken zijn internationaal vermaard. Het VFL wil deze genres meer ademruimte geven door binnen het geheel van de werkbeurzen steeds een percentage voor illustratoren en toneel te voorzien.

Vlaamse literaire auteurs kunnen subsidie ontvangen voor lezingen met een maximum van 15 per auteur en per organisator. Zowel voor de organisatoren (46% scholen; 29% bibliotheken; 25% socio-culturele verenigingen) als voor de auteurs ligt het accent primair op leesbevordering, eerder dan op literatuurbevordering. Het Fondsbestuur stelt dan ook dat de subsidiëring van literaire lezingen in zijn huidige vorm veeleer aansluit bij de opdrachten van de Stichting Lezen Vlaanderen en is gesprekken aangegaan om het beheer en de uitvoering van deze honorering bij de SLV onder te brengen vanaf januari 2005.

Vertalers

“In 2004 kunnen de projectwerkbeurzen vertalers verhoogd worden. De gemiddelde werkbeurstoekenning – 2.500 euro per ca. 30.000 woorden – zal dan anderhalf keer het tarief van de uitgever (5,6 eurocent in 2003) bedragen” – uit: Kwaliteit kost geld – beleidsplan 2005-2008 – Nederlands Fonds voor de Letteren

Vertalers met ervaring kunnen steun krijgen voor een toekomstig vertaalproject. Tot nu waren er twee aanvraagmomenten per kalenderjaar, in de toekomst zullen dat er drie zijn. In het belang van de vertalers vindt het VFL het noodzakelijk dat vertaal-

contracten aan bepaalde minimumvereisten voldoen, zoals een vast honorarium per vertaald woord. Het VFL zal overleg hierover activeren tussen de vereniging van literaire vertalers en hun uitgevers. In nauwe samenspraak met het NFVDL wil het VFL de berekeningsformule van vertaalsubsidies nader verfijnen, rekening houdend met omvang, brontaal en genre van het boek en de moeilijkheidsgraad van de vertaling

Vertalers van wie de gerealiseerde vertaalprojecten in de subsidieaanvraag nog niet voldoen aan de kwaliteitseisen wil het Fonds doorverwijzen naar een van de aangepaste opleidings- en begeleidingsinitiatieven van het Steunpunt Literair Vertalen.

Illustratoren

“Begenadigde kunstenaars voor kinderen zorgen door hun illustraties voor een verademend tegengewicht tegen de toenemende visuele vervuiling en openen werelden van schoonheid en waarachtige esthetische beleving.”

– Annemie Leysen in *Ons Erfdeel*, oktober 2002

Binnen de kinder- en jeugdliteratuur hebben prentenboeken een groeiend aandeel. In een prentenboek vertellen schrijver en illustrator samen een verhaal en worden ze coauteurs van een kinderboek. De poëzie van een verhaal en het verloop van een vertelling krijgen vaak een krachtige invulling via de prenten. Bovendien beïnvloedt de illustrator in grote mate de receptie van het verhaal. Voor kinderen zijn de illustraties vaak een eerste kennismaking met de literatuur. Het beeld prikkelt de fantasie, het schept kansen voor vrije interpretatie en maakt een zinvolle decodering mogelijk. Kwaliteitsvolle prentenboeken betekenen ongetwijfeld een toegevoegde waarde in de huidige beeldcultuur. De aandacht die het VFL besteedt aan het werk van getalenteerde illustratoren beïnvloedt de kwaliteit van het boek als geheel.

Uitgeverijen

Analyse bestsellerlijsten Vlaanderen

Standaard der Letteren 11 maart 2004

Top 10 Fictie

- nationaliteit auteurs: 4 Vlamingen – 1 Nederlander – 5 buitenlanders

Top 10 Non-Fictie

- nationaliteit auteurs: 6 Vlamingen – 0 Nederlanders – 4 buitenlanders

Uitgevers zijn de economische schakel van de Nederlandstalige literatuur. Ook zij hebben de weg naar het VFL gevonden. Het Fonds subsidieert kwaliteitsvolle publicaties die anders wellicht niet zouden worden uitgegeven. Het Fonds wil in samenspraak met de uitgeefsector het calculatieformulier aanpassen, rekening houdend met realistische meestal kleinere oplages, digitale druktechnieken, de arbeidsintensieve redactionele begeleiding van kwaliteitsvolle uitgaven en een proportioneel dalende overhead. Het VFL wil de uitgevers stimuleren tot een grondiger selectie van aanvragen voor te subsidiëren werken.

Het Fonds wil uitgevers in de toekomst meer zekerheid bieden over omvangrijke projecten door middel van een gefaseerde besluitvorming. Op basis van de projectbeschrijving kan een vooradvies tot stand komen, een intentieverklaring tot subsidiëring van een project. De uiteindelijke financiële beslissing wordt later genomen op basis van het definitieve dossier. Omdat het Fonds een extra impuls wil geven aan het schrijven van biografieën van cultureel belangrijke figuren zal het desgevallend zorgen voor een directe koppeling tussen werkbeurs en productiesubsidie.

Literaire tijdschriften

“Bij literaire tijdschriften komt de maker op de eerste plaats. Het tijdschrift heeft hier een heel andere functie: het is een atelier, een plaats waar literatuur wordt geproduceerd of waar over literatuur, en breder cultuur, wordt gereflecteerd. Tegenover die ruimte die geboden wordt aan creatie en beschouwing staat niet rechtstreeks en noodzakelijk een brede publieke interesse. De gunst van de lezer is secundair en vandaar in de praktijk ook problematisch.” (Eric Martens in Mediagids – boek en pers, aflevering 7 – Literaire tijdschriften in Vlaanderen)

Literaire tijdschriften zijn kweekvijvers van literair talent, haarden van nieuwe stromingen en reflectiekamers over het literaire en maatschappelijke heden en verleden. Ondanks hun literaire belang slagen de meeste tijdschriften er niet in een voldoende groot lezersaantal te bereiken. Zonder subsidie kunnen zij niet bestaan. Het VFL steunt op dit moment tien literaire tijdschriften op structurele wijze met een driejarige continuïteitsregeling. Ze ontvangen additionele honoraria. Voor hun distributie in de boekhandel worden ze door het VFL betoelaagd via de vzw Culturele en Literaire Tijdschriften. De tijdschriften worden jaarlijks geëvalueerd en worden hierover ingelicht via het tijdschriftenrapport. Het Fonds wil de tijdschriften in de toekomst nog beter begeleiden op administratief en boekhoudkundig gebied en voorziet daarnaast workshops over redigeren en auteursbegeleiding. Het Fondsbestuur denkt ook aan een extra toelage voor redactie-werkzaamheden. De bibliotheken worden aangezet om gesubsidieerde tijdschriften in portefeuille te hebben. De tijdschriften worden aangemoedigd het publiek en de pers meer te informeren via hun websites.

Focuspunten

“Een aantal instellingen en initiatieven hebben de literaire scène op landelijk niveau gebracht. Die dynamiek moet kansen blijven krijgen.”

Beleidsnota cultuur 2000-2004, Letterenbeleid

Binnen de professionalisering van de letterensector waren de uitbouw van een aangepast beleid ten aanzien van de Focuspunten en de vastlegging van een meerjaren engagement belangrijke doelstellingen bij de start van het Fonds. Focuspunten zijn professionele verenigingen die al bestonden voor er van het VFL sprake was: het PoëzieCentrum, Behoud de Begeerte, het Nationaal Centrum voor Jeugdliteratuur en Het Beschrijf. De overeenkomsten met de Focuspunten werden in de loop van 2003 bezegeld. Een Focuspunt treedt als intermediair op tussen het literaire veld en het letterenbeleid van het Vlaams Fonds voor de Letteren. Het vervult zijn functie vanuit de opgebouwde expertise en knowhow, zijn specialisatie en contact met het literaire veld. Het Focuspunt biedt literaire producten en diensten aan en fungeert als partner van het Vlaams Fonds voor de Letteren. Het VFL respecteert de artistieke vrijheid van de Focuspunten. Initiatieven die niet onder het goedgekeurd meerjarenplan vallen, kunnen met eigen middelen worden uitgevoerd. Met hun erkenning als Focuspunt zijn deze vier organisaties voor telkens vier werkjaren verzekerd van een structurele subsidie. Het totaalbudget van de Focuspunten is in 2002 gestegen tot € 990.000 (idem voor 2003 en 2004), komende van € 390.000 in 2000. Jaarlijks wordt een evaluatierapport opgemaakt waarbij de realisaties getoetst worden aan de doelstellingen in de subsidieovereenkomst.

Tijdens de nieuwe beleidsperiode 2005-2009 zal het VFL met de Focuspunten een nieuwe vierjarige overeenkomst sluiten. Centraal in deze nieuwe overeenkomst staat de verhoogde onderlinge samenwerking tussen de Focuspunten en met het VFL.

Literaire organisaties

“Mensen die drommen om een boek in handen te krijgen of een glimp van een schrijver op te vangen, het lijkt surrealistisch. Toch doet het zich intussen een aantal keren per jaar voor.” – Jelle Van Riet in De Morgen, 06.10.03 naar aanleiding van Het Andere Boek

Naast de Focuspunten met hun permanente werking zijn er een aantal literaire organisaties die jaarlijks evenementen organiseren. Het Fonds overweegt om met organisaties die beschikken over een continue werking en een professionele structuur twee- of vierjarige overeenkomsten te sluiten met duidelijke resultaatverbintenissen en met tussentijdse evaluatie op vooraf vastgelegde kritische punten. De indiendata voor de subsidieaanvragen zullen parallel lopen met de twee- en vierjarige periodes van het Kunsten-decreet. De organisaties zal gevraagd worden een inhoudelijk en een financieel beleidsplan voor te leggen. De meerjarige subsidie-regelingen gaan uit van een budgetfinanciering met basis-, personeels- en werkingskosten, en een optionele financiering naargelang internationale, sociaal-artistische en kunsteducatieve elementen aan de werking worden toegevoegd.

Literaire manifestaties

“Literatuur hoeft niet per se in boekvorm een publiek te vinden, de letteren kunnen het ook goed vinden mat andere kunstvormen.”

Brigitte Neervoort naar aanleiding van Literair Rendez-vous 2003

In overeenstemming met het kerntakendebat wil het VFL zich concentreren op literaire manifestaties met bovenregionale en nationale uitstraling. Met het deelbudget literaire manifestaties wil het VFL in eerste instantie initiatieven met een literaire meerwaarde

ondersteunen die niet kunnen terugvallen op een gesubsidieerde basiswerking. Manifestaties die zijn ingebed in de werking van door de overheid gesubsidieerde organisaties zoals bijvoorbeeld culturele centra, kunstencentra en bibliotheken moeten idealiter met de reguliere werkingsmiddelen worden gefinancierd. Het organiseren van literaire manifestaties door dergelijke instellingen maakt deel uit van hun artistieke keuzes.

Literaire verenigingen

“Tussen auteur en lezer bevinden zich steeds meer organisaties en instellingen als intermediairs. Deze zijn van belang voor het presenteren en faciliteren van en het informeren over literatuur en schrijvers.”

Cultuur, meer dan ooit – vooradvies van de Raad voor Cultuur

Genootschappen

Het VFL steunt een aantal auteursgenootschappen met diverse achtergronden en uiteenlopende mate van relevantie en wetenschappelijkheid. Het Fonds wil deze genootschappen met elkaar in contact brengen en bij het publiek bekend maken. Het Fonds wil extra stimulansen geven voor kwaliteitsvolle publicaties en een actievere verspreiding ervan.

Deze genootschappen zijn sterk gericht op behoud van literair erfgoed en een samenwerking op dit vlak met het Letterenhuis ligt voor de hand.

Auteursverenigingen

Het VFL wil voor de auteurs meer zijn dan alleen een subsidieverstrekker en een financieel aanspreekpunt. Het VFL wil enkele aspecten van de steunpuntfunctie voor auteurs en vertalers con-

creet vorm geven met een aantal praktische en structurele elementen. Zo wordt een opdracht voor een auteurshandboek uitgeschreven, waarin aspecten zoals auteursrechten, contractbesprekingen, sociaal statuut, pensioen e.d. aan bod zullen komen. Het Fonds wil, rekening houdend met de eigen positie van de auteurs, de informatie over het letterenonderdeel in het Kunstenloket verder voeden en invullen.

Het Fonds wil een grotere samenwerking tussen de auteursverenigingen bevorderen die kan uitmonden in een Auteurshuis, een administratief aanspreekpunt voor schrijvers. Dit samenwerkingsverband kan uitgroeien tot een schrijversvakbond die de belangen van auteurs, vertalers en illustratoren verdedigt en hen vertegenwoordigt in contacten met de overheid, met uitgeversorganisaties en het Fonds.

Strips

Uit de confrontatie van creatieve tekenaars en professionele scenarioschrijvers ontstaat een totaalproduct strip waarbij taal en tekst een geïntegreerd onderdeel vormen. Strips zijn volwassen geworden in bereik, in thematiek, inhoudelijke kwaliteit, tekenstijl. Literaire strips – graphic novels – evolueren naar een eigen identiteit en plaats in het literaire veld. Mediagids – boek en pers – aflevering 1, 1997; Kluwer, Antwerpen

Met haar stripbeleid wil het VFL nadrukkelijk marktcorrigerend optreden en de niet mainstream stripproducten van beginnende tekenaars en gespecialiseerde stripuitgeverijen ondersteunen. De drempel om een weinig commerciële strip te schrijven, te tekenen en uit te geven is zeer hoog en werkbeurzen en productiesubsidies zijn precies bedoeld om deze drempel te verlagen. Na twee jaar stripbeleid met een uiterst bescheiden budget, dringt een budgetverhoging zich op, zowel op het gebied van werkbeurzen, striptijd-

schriften, productiesubsidies, manifestaties als strips in vertaling. De startbeurs voor beginnende striptekenaars wil de realisering van een eerste stripalbum mee mogelijk maken. Door het opzetten van vormings- en begeleidingsactiviteiten voor scenaristen, wil het VFL scenariotalent helpen ontwikkelen. Subsidieregelingen voor striptijdschriften moeten de contactkansen met nieuwe strip-producten ondersteunen.

Bij de productiesubsidies voor strips moet een extra marge worden voorzien om stripuitgaven te verdelen in de boekhandel. Het Fonds wil hiermee ook rekening houden als het calculatieformulier wordt geactualiseerd naar analogie met de productiesubsidies van de literaire boeken. Stripmanifestaties zullen worden gecategoriseerd volgens hun belang en de stripcommissie zal nauwkeurig de criteria omschrijven waaraan een manifestatie moet voldoen. Wat betreft het buitenlandbeleid rond strips, zal het Fonds een specifieke stimuleringsregeling ontwikkelen voor vertalingen door buitenlandse stripuitgevers. De aanwezigheid in Angoulême, de belangrijkste internationale stripbeurs, is onontbeerlijk voor een verdere uitbouw van een beleid rond strips in vertaling.

Buitenland

“Het heeft geen zin om schrijvers te presenteren als een voetbalelftal: ze schrijven nu eenmaal niet allemaal in dezelfde stijl over hetzelfde... Het is elke keer een individueel verhaal: de lezer (uitgever) bekijkt wie de schrijver is en wat hij vertelt.” – Inge Schelstraete in De Standaard naar aanleiding van ‘Kennensie Ihre Nachbarn?’ – literaire manifestatie in Berlijn, mei 2004

Het promoten van de literatuur uit Vlaanderen in het buitenland is een prioritaire strategische doelstelling voor het VFL. Dankzij zijn autonomie kan het VFL een langetermijnvisie ontwikkelen. Door

een hechte samenwerking met het NLPVF op buitenlandse beurzen en manifestaties geeft het VFL mee gestalte aan de dynamiek en diversiteit van de Nederlandse letteren.

Buitenlandse uitgevers, vertalers en organisatoren kunnen rekenen op een ruime ondersteuning. Uitgevers kunnen een subsidie ontvangen voor vertalingen van Vlaamse literaire werken. Deze subsidie bedraagt in principe twee derde van de vertaalkosten (poëzievertalingen kunnen zelf integraal gesubsidieerd worden) en geldt voor maximum twee boeken van dezelfde auteur bij dezelfde uitgever. Het onderliggend principe is dat de auteur na twee boeken voldoende op de markt geïntroduceerd is om de uitgever toe te laten op eigen kracht de volgende boeken te publiceren.

Om de vertaling van literatuur uit Vlaanderen te bevorderen volstaat een receptief beleid met vertaalsubsidies niet. Daarom voert het Fonds ook een actief, initiërend beleid, gesteund op netwerking, informatieverstrekking en aanwezigheid op de buitenlandse literaire podia. Informatieverstrekking gebeurt via infobrochures over specifieke titels, de zesmaandelijks publicatie met een selectie van tien recent verschenen fictietitels *Ten Books from Holland and Flanders* (i.s.m. NLPVF) en de tweemaandelijks *Nieuwsbrief Letteren*, met informatie over vertalingen uit het Nederlands en de literaire actualiteit in Vlaanderen en Nederland (eveneens i.s.m. het NLPVF). Dankzij de Vlaamse Gemeenschap zijn er ondertussen drie plaatsen waar buitenlandse vertalers kunnen verblijven in Vlaanderen, onontbeerlijk voor hun contacten met de auteur en de literair-culturele context van de brontekst. Het VFL zal uitgevers en vertalers aanmoedigen om van deze werkplekken gebruik te maken. In samenwerking met het Steunpunt Literair Vertalen worden vormings- en bijscholingsessies georganiseerd voor beginnende en gevorderde vertalers.

Door de beperkte middelen en menskracht heeft het VFL ervoor gekozen het actieve buitenlandbeleid te concentreren op de taal-

gebieden Frans, Duits, Engels en Spaans. In samenspraak met de werkgroep Buitenlandbeleid werd ervoor geopteerd om het vertaalbeleid toe te spitsen op boeken die door hun thematiek, literaire eigenzinnigheid, universaliteit én de lezersrespons in Nederland en Vlaanderen de potentie hebben om een buitenlandse uitgever aan te spreken. Naast het strikt literaire kwaliteitslabel van het Fonds evalueren uitgevers de titels ook vanuit het commercieel potentieel. Het VFL wil ter informatie van de Vlaamse uitgevers en ter eigen sturing de subsidieregelingen uit het buitenland verder inventariseren.

Het VFL kiest niet voor grootschalige, éénmalige literaire manifestaties in het buitenland. Aanvullend op het hierboven geschetste vertaalbeleid, voornamelijk gericht op lange termijn, wordt de promotie van de literatuur uit Vlaanderen in het buitenland ondersteund door auteurslezingen. Buitenlandse organisatoren die Vlaamse auteurs uitnodigen voor bijvoorbeeld presentaties naar aanleiding van het verschijnen van een vertaling, literaire evenementen en boekenbeurzen kunnen een beroep doen op het VFL voor de terugbetaling van de reiskosten.

Het VFL is aanwezig op de buitenlandse vakbeurzen en doelgerichte internationale ontmoetingsmomenten, in de toekomst ook met een eigen stand.

Organisatie & communicatie

... efficiënte dienstverlening steunt op een dynamische duidelijk cliëntgerichte werking, waarbij de systematiek en de geaardheid, de betrokkenheid en creativiteit van de medewerkers volledig aan bod kunnen komen...
Marketing van diensten – W. Faes en C. Van Tilborgh – Kluwer, Antwerpen-Deventer

Het Fondssecretariaat bestaat momenteel uit negen medewerkers. In de komende jaren vergen op organisatorisch vlak voornamelijk de communicatie, de doorstroming van informatie, de huisvesting en het ICT-beheer extra aandacht.

De bestaande perscontacten worden verder uitgebouwd en er zal een elektronische nieuwsbrief verschijnen. De data van de subsidieaanvragen zullen regelmatig onder de aandacht worden gebracht. Ook zal de website permanent worden bijgewerkt. De overzichtelijke site www.fondsvoordeletteren.be blijft een belangrijke bron van informatie. Alle subsidieregelingen zijn er terug te vinden, net als alle gegevens over commissies, indiendata en contactpersonen. Ook de op het buitenland gerichte nieuwsbrieven kunnen er meteen worden geraadpleegd. In de volgende beleidsperiode wil het Fonds de actualiteitspagina geregeld vernieuwen, de mogelijkheid aanbieden tot feedback, bijvoorbeeld via de organisatie van een forum, en de links naar derden uitbreiden. De aanstelling van een interne of externe webmaster is hierbij onontbeerlijk.

De website en het interne netwerk kunnen ook bijdragen tot een administratieve vereenvoudiging. Een centrale databank moet zorgen voor een administratieve vereenvoudiging zowel voor de subsidieaanvragers en voor het VFL-secretariaat.

De opgevraagde informatie in de aanvraagdossiers moet tot de kerngegevens worden teruggebracht. Ook de meerjarenovereenkomsten zullen de papierstroom reduceren.

Subsidieaanvragers moeten beter op de hoogte worden gebracht van de ontvangst en de behandeling van hun dossier.

Het huurpand in de Generaal Capiaumontstraat in Berchem is goed bereikbaar, maar heeft ook een aantal nadelen. Het secretariaat is over drie verdiepingen verspreid en er is geen ruimte voor de uitbouw van een archief of bibliotheek. Het plan om met een aantal andere organisaties uit de boekensector het Antwerpse

Felixpakhuis te betrekken, klinkt veelbelovend maar is nog zeer vaag. Het Fonds moet bepaalde factoren nog nader bekijken, zoals de slechtere bereikbaarheid, de werkomstandigheden, het nabuurschap en de financiële voorwaarden. Hoe dan ook dringt een verhuis zich op in de loop van deze beleidsperiode.

5. Vooruitblik 2005-2009

Naast het verder verfijnen van de bestaande regelingen, zoals hierboven beschreven, wil het Vlaams Fonds voor de Letteren in de komende beleidsperiode een aantal nieuwe regelingen invoeren, vertrekkend van de behoeften die in het literaire veld zijn vastgesteld. Deze nieuwe accenten in het letterenbeleid vereisen echter stuk voor stuk een extra budget. Binnen de huidige toelage zijn zij niet realiseerbaar.

Voorts wil het VFL een aantal veronachtzaamde doelgroepen centraler stellen in het beleid.

Nieuwe accenten in het vertaalbeleid

De eerste terreinverkenningen die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd, hebben het Fondsbestuur ervan overtuigd dat het vertaalbeleid te kort dreigt te schieten als het zich uitsluitend op proza blijft richten, zoals momenteel door de beperkte mankracht en middelen onvermijdelijk het geval is. Het Fonds ziet met name interessante mogelijkheden op het gebied van non-fictie, theaterteksten, poëzie, kinder- en jeugdliteratuur en strips.

Non-fictievertalingen

Jaarlijks verschijnen er een aantal non-fictiewerken van Vlaamse auteurs met een thematiek die de landsgrenzen overschrijdt en vertalingspotentieel bezitten. Het Nederlandse Produktiefonds voert reeds langer een actief beleid rond 'quality non-fiction'. In Vlaanderen bevond dit genre zich tot nog toe in een vacuüm omdat noch het VFL, noch de Administratie Cultuur vertaalsubsidies toekent voor non-fictie uitgaven. Het VFL wil die lacune

invullen en kwalitatieve non-fictie uit Vlaanderen een ruggensteun bieden.

Theaterteksten in vertaling

De interesse voor Nederlandstalig theater in het (nabije) buitenland groeit nog steeds. Niet alleen voor de voorstellingen, ook voor de theaterteksten. Het is noodzakelijk dat er ook vertalingen van toneelwerken beschikbaar zijn, in boek-, digitale- of scriptvorm. Het vertaalfonds van het Vlaams Theater Instituut spitst zich op vertalingen in functie van opvoeringen. Het vertaalbeleid van het Vlaams Fonds voor de Letteren richt zich op theaterteksten als literair genre en wordt uitgebouwd samen met het Theater Instituut Nederland en betreft ook andere organisaties die rond (toneel)literatuur werken: o.a. VTI, Schrijverspodium Vlaanderen, Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds, Stichting Nederlands Fonds voor de Letteren, LIRA, Steunpunt Literair Vertalen, Taalunie Toneelschrijfprijs.

In nauwe samenwerking met het Theater Instituut Nederland en het Schrijverspodium Vlaanderen, brengt het Vlaams Fonds voor de Letteren sinds 2003 de theaterteksten van Vlaamse auteurs via gerichte evenementen (presentaties) in het buitenland onder de aandacht. Deze fora bieden contacten tussen theaterauteurs en 'beslissers' (regisseurs, dramaturgen, literaire adviseurs, ...) en de mogelijkheid om de theatertekst en de auteur in een breder geheel te plaatsen.

Daarnaast worden er zowel digitaal als op papier informatiefolders over Vlaamse theaterauteurs aangemaakt met een vertaald fragment als smaakmaker. Deze informatie is ook beschikbaar in de Databank Nederlandstalige Toneelschrijfkunst van het TIN.

Kinder- en jeugdboeken in vertaling

Net als bij de non-fictie hebben de Vlaamse uitgevers een stevige reputatie en de nodige expertise opgebouwd op het gebied van de jeugdliteratuur. Mede door de internationaal als hoogst getalenteerd bekend staande Vlaamse illustratoren, is het kinder- en jeugdboek ons belangrijkste exportproduct op literair gebied. Het VFL wil deze positie nog versterken. Voor deze buitenlandse doelgroep met eigen vakbeurzen en specifieke contactpersonen, wil het VFL een nieuw netwerk uitbouwen, voorzien van aangepast prospectiemateriaal. In overleg met het NCJ-Villa Kakelbont wil het Fonds dit beleid ondersteunen door een illustratorententoonstelling. Verder plant het Fonds een brochure, workshops en portfolio's voor de illustratoren, ambassadeurs bij uitstek van de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur. De promotie van prentenboeken van Vlaamse illustratoren zal in overleg met de uitgevers worden uitgebouwd.

Deze uitbreiding van de werking is enkel mogelijk met een extra buitenlandmedewerker voor de promotie van kinder- en jeugdboeken in het buitenland. Voor het geheel van nieuwe accenten in het buitenlandbeleid, een betere coördinatie met Nederland en de Administratie Cultuur dient ook de documentatie- en secretariaatsfunctie buitenland te worden uitgebreid.

Strips in vertaling

Het stripbeleid dat het Vlaams Fonds voor de Letteren sinds 2002 voert, hoort net als de andere genres stimulansen in te houden op het gebied van vertaling. Een eerste stap in die richting is gezet met de publicatie van de brochure *Flemish Comics Today/La nouvelle BD flamande* (voorjaar 2003) en een daarbij aansluitende, nog steeds internationaal rondreizende striptentoonstelling (najaar

2003). Ook dit werktelein vereist een aparte expertise, aangepaste instrumenten en gerichte contacten om succes te kunnen boeken.

Poëzievertalingen

Dat poëzie in commercieel opzicht een moeilijk genre is, hoeft geen betoog. Omdat de publicatie van afzonderlijke bundels in vertaling vaak een onhaalbare optie is, wil het VFL belangrijke taalgebieden ontsluiten door de financiële en redactionele ondersteuning van poëzieanthologieën. De aanwezigheid van Vlaamse dichters op belangrijke buitenlandse poëziefestivals wordt ondersteund en vertalingen in literaire tijdschriften bevorderd.

Selectieve productiesubsidies

Voor economisch zwakkere landen, zoals de meeste nieuwe leden van de EU, volstaan de vertaalsubsidies niet als impuls om boeken uit Vlaanderen te vertalen. In overleg met het Nederlandse Productiefonds wil het VFL een lijst van economisch zwakke landen opstellen, waarbij de voorkeur moet gaan naar die landen en taalgebieden die als poort naar andere landen en taalgebieden kunnen dienen. Wel wordt voor deze extra subsidie een maximumbedrag per titel ingesteld.

Nieuwe accenten werkbeurzen

Intercultureel letterenbeleid

Voor auteurs die in Vlaanderen wonen en het Nederlands niet (volgende) machtig zijn, wil het VFL een aantal regelingen uitwerken. Het coachen van deze auteurs, zowel van literatuur voor volwasse-

nen als voor kinderen, kan een eerste stap zijn. De nadruk ligt hierbij in de eerste plaats op het in contact brengen van de auteurs met de Vlaamse literaire wereld. Het VFL zal hiervoor een traject uitstippelen en zelf op zoek gaan naar zoveel mogelijk aangewezen partners: tijdschriften, organisaties, festivals en podia die met deze auteurs willen werken. Het VFL wil uitdrukkelijk activiteiten ondersteunen die dit doel nastreven.

Het VFL zal hiertoe een ad hoc werkgroep intercultureel letterenbeleid oprichten. Met de meest ervaren partners zullen begeleidingstrajecten voor individuele auteurs worden uitgewerkt, samenwerkingsvormen uitgebouwd en informatiekanalen ontwikkeld.

Werkbeurzen biografieën van cultureel belangrijke figuren

Het Nederlands en het Vlaams Fonds voor de Letteren verlenen, in het kader van de 'Meerjarige opdrachtregeling literaire non-fictie', subsidie tot maximaal 40.000 euro per project voor de totstandkoming van biografieën over een Nederlandstalige schrijver of letterkundige die van betekenis wordt geacht voor de Nederlandstalige literatuur. Geïnspireerd door het succes van deze regeling, wil het VFL biografieën van cultureel belangrijke figuren financieel steunen.

Wat betreft cultureel belangrijke figuren buiten de letterkunde lijkt het minder evident om samen met Nederland een gemeenschappelijke regeling op het getouw te zetten. Indien mogelijk en opportuun wordt met Nederland samengewerkt. Voor Vlaamse culturele persoonlijkheden die in ons land als belangrijk worden ervaren maar die in Nederland nauwelijks (nog) bekend zijn, zal het VFL een zelfstandige regeling treffen. In samenwerking met het Fonds Pascal Decroos kan een suggestielijst worden opgesteld en een gezamenlijke subsidieregeling worden getroffen. Ook hier gaat het om een meerjarige werkbeurs, gelinkt aan een productiesubsidie.

Beleidsvoorbereidend en evaluerend onderzoek

De discussies rond culturele, sociale en economische factoren die het literaire leven mede bepalen, spelen zich nog te vaak af op basis van vooronderstellingen, indrukken of uitzonderlijke gevallen. Het VFL heeft nood aan objectieve, wetenschappelijk gefundeerde gegevens die een en ander in een duidelijk perspectief plaatsen. Het VFL wil met name meer duidelijkheid over de sociaal-economische positie van auteurs, vertalers en striptekenaars. Het Fonds acht het ook wenselijk dat het effect van VFL-subsidies wordt nagegaan door een onafhankelijke studie.

Ook beleidsvoorbereidend onderzoek is wenselijk, om tijdig uit te maken of de subsidieregelingen al dan niet bijstelling behoeven. Bij wijze van proefproject wil het VFL onderzoek verrichten naar nieuwe media en literatuur, publiceren op het internet en cross-over. Sommige auteurs verlaten de wereld van het gedrukte boek en zoeken naar kruisbestuivingen met andere kunsten of publiceren op het internet. Via een inventarisering van wat er op dit gebied aan subsidieregelingen reeds bestaat in het buitenland en wat er leeft in Vlaanderen, wil het VFL een visie ontwikkelen. Het subsidiëren van enkele proefprojecten moet leiden tot een evaluatie tijdens een studiedag, de presentatie van de resultaten aan het publiek en het opstellen van een lijst van good practices in het licht van toekomstige ontwikkelingen.

Samenwerking met universiteiten, de beleidscel cultuur en onderzoeksprojecten van de Vlaamse overheid worden maximaal nagestreefd.

Het VFL staat open voor stages, de begeleiding van scripties en het ondersteunen van studiewerk voor seminarierwerken en papers binnen zijn werkgebied.

Samenwerkingsverbanden aangaan en versterken

Service en informatie over Letteren

In tegenstelling met de andere kunstdisciplines is er geen Steunpunt voor de Letterensector. De concrete opdrachten van een steunpunt, met name praktijkondersteuning, praktijkontwikkeling, beeldvorming en communicatie, worden fragmentarisch ingevuld door het VFL als dienstverlening aan voornamelijk auteurs en vertalers. Informatie over fiscale aspecten van de VFL-regelingen en auteursinkomsten, het sociaal statuut van de kunstenaar en uitgaveovereenkomsten zijn daarbij de meest voorkomende thema's. Bepaalde deelgegevens kunnen door het Kunstenaarsloket-in oprichting gedeeltelijk worden overgenomen, maar het VFL wenst in het kader van een servicegerichte ondersteuning van de letterensector specifieke lettereninformatie te blijven bieden. Dit vergt extra tijd en middelen. Nagegaan moet worden wie binnen de letterensector de functie van 'verkeerswisselaar' kan vervullen tussen het literaire veld en de verschillende organisaties: VFL, SLV, VCOB, Canon Cultuurcel, Creatief Schrijven, auteursverenigingen en de Administratie Cultuur, afdeling MLP.

Structurele samenwerkingsverbanden aangaan

Een aantal bestaande organisaties bestrijkt werkvelden die overlappen met of in het verlengde liggen van de werkerreinen die het VFL onder handen heeft. Het VFL wil in nauwe samenwerking met deze organisaties die werkerreinen verder exploreren en nieuwe instrumenten ontwerpen en uittesten. Het VFL denkt hierbij aan theaterteksten (in samenwerking met het Vlaams Theaterinstituut, Theater Instituut Nederland en Schrijverspodium), literair erfgoed (AMVC-Letterenhuis, KANTL en Centrum voor Teksteditie en

Bronnenstudie), strips, nieuwe media en transversale projecten (in samenwerking met de betrokken kunstensectoren en de Administratie Cultuur).

Periodiek letterenoverleg

Het VFL is vragende partij voor een gestructureerd periodiek letterenoverleg. Idealiter wenst het Fonds, naar analogie met Nederland, tweemaal per jaar met alle betrokken Vlaamse partners rond de tafel te zitten voor een Boekenoverleg. Het Boekenoverleg is een moment bij uitstek waar synergieën en gezamenlijke strategieën kunnen ontluiken.

In afwachting van de totstandkoming van dit forum, wil het Fonds in de komende bestuursperiode met de volgende partners op vaste momenten overleg plegen.

- Afdeling Muziek, Letteren, Podiumkunsten van het Ministerie van de Vlaamse gemeenschap
- Kabinet van de Minister van Cultuur
- Vlaams Centrum voor Openbare Bibliotheken (VCOB)
- Stichting Lezen Vlaanderen
- Nederlandse Fondsen
- Beroepsvereniging Boek.be
- Nederlandse Taalunie (NTU)
- Auteursverenigingen
- Steunpunt Literair Vertalen (SLV)
- Commissie Letteren van de Raad voor de Kunsten van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
- Commissie Cultuur van het Vlaams Parlement

6. Budgettaire consequenties

Uitgangspunt

De huidige dotatie bedraagt 4,058 miljoen euro (waarvan 700.000 euro werkingskosten en 3.358.000 euro subsidieregelingen en projecten), dit is het subsidiepeil van 2002.

Voor een actief beleid en voor de realisatie van de huidige doelstellingen in de werkgebieden strips en buitenland is budgettair 180.000 euro extra noodzakelijk.

Om financiële ruimte te creëren in de loop van dit meerjarenplan voor de overige regelingen (inclusief algemene mandaatregeling) is 400.000 euro extra nodig.

Voor de werking van het Fondssecretariaat is het invullen van de opdrachten op het vlak van documentatie, communicatie en webmaster het meest acuut en vraagt om 60.000 euro meer.

Dus: om het bestaande beleid op kruissnelheid te houden, is 640.000 euro extra gewenst (werkingskosten: 60.000 euro, subsidieregelingen: 580.000 euro)

Nieuwe ambities

In het meerjarenplan zijn de VFL-ambities en nieuwe werkvelden aangegeven. De uitvoering wordt gespreid over de looptijd van het meerjarenplan en de prioriteiten worden vastgesteld in overeenstemming met het Beleidsplan Cultuur.

De maximale uitvoering vereist 900.000 euro extra aan subsidie-middelen en 135.000 euro extra aan werkingskosten.

Relatie met het Kunstendecreet

Het VFL zal de eigen regelingen maximaal binnen de tijdsdimensies van het Kunstendecreet structureren (respectievelijk 4 jaar, 2 jaar en experiment). In de subsidiedossiers zullen artistieke en zakelijke aspecten duidelijk worden onderscheiden. De aanvraagmomenten zullen worden afgestemd op de andere kunstsectoren. Een directe consequentie van deze aanpak is dat een groter aandeel van de dotatie via lange termijnengagements wordt vastgelegd, waardoor de vrije beleidsruimte kleiner wordt.

Omzien en vooruitblikken is een uitgave van het Vlaams Fonds
voor de Letteren.

De tekst werd gezet uit de Perpetua volgens een ontwerp van de
Compagnie Paul Verrept en gedrukt bij Antilope, Lier.